Rapportage besteding Specifieke Uitkeringen (SPUK)

Rekenkamer Maashorst

Hengeveld, A.
Rokers, P.
Bruine de Bruin, A.E.

Uden
Juli 2025

maashorst

Voorwoord

U leest het vierde rapport van de Rekenkamer, die in 2023 is ingesteld door de gemeenteraad van de gemeente Maashorst.

In dit rapport presenteren we de resultaten van het onderzoek naar de Specifieke Uitkeringen (SPUK) die de gemeente van het Rijk heeft ontvangen. Deze uitkeringen zijn bedoeld om specifieke beleidsdoelen op lokaal niveau te ondersteunen.

Het onderzoek richt zich op hoe deze middelen zijn aangevraagd, ontvangen en besteed, en of ze op een doelmatige en rechtmatige manier zijn ingezet.

We willen onze waardering uitspreken voor de inzet van alle betrokken medewerkers van de gemeente en andere geïnterviewden die hun medewerking hebben verleend aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet,

De Leden van de Rekenkamer Maashorst

Inhoudsopgave

Voorwoord 2
Inleiding 4
Doel- en vraagstelling 5
Onderzoeksvragen 5
Onderzoekskader 6
Ontvangen gelden 6
SPUK 7
Procesbeschrijving SPUK 7
Methode 8
Aanpak in het algemeen 8
Resultaten 9
Procesbeschrijving SPUK Gemeente Maashorst 9
Bronnen 10
Onderzochte SPUK regelingen 10
Resultaten per SPUK regeling 11
H4: Stimulering Sport 11
H30: Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 12
H32: Meerkosten energie Openbare Zwembaden (MEOZ) 13
A16: Opvang Oekraïners 13
G10: Wet Inburgering 14
C94: Verduurzaming woningen 15
C55 Aanpak van energiearmoede 16
F28 Formatie en capaciteit 17
D14 Nationaal Programma Onderwijs 18
D8 Onderwijsachterstanden 18
Conclusie en Aanbevelingen 19
Conclusies 19
Worden de specifieke uitkeringen (SPUK) van het Rijk doeltreffend en rechtmatig behandeld en verwerkt? 20
Aanbevelingen voor de gemeenteraad 21
Aanbevelingen voor de gemeentelijke organisatie 21
Referenties 22
Bijlages 24
Bijlage 1: Procesbeschrijving Specifieke uitkering (samenvatting) 24

Bijlage 2: Financieel overzicht allen onderzochte SPUK regelingen 27

Inleiding

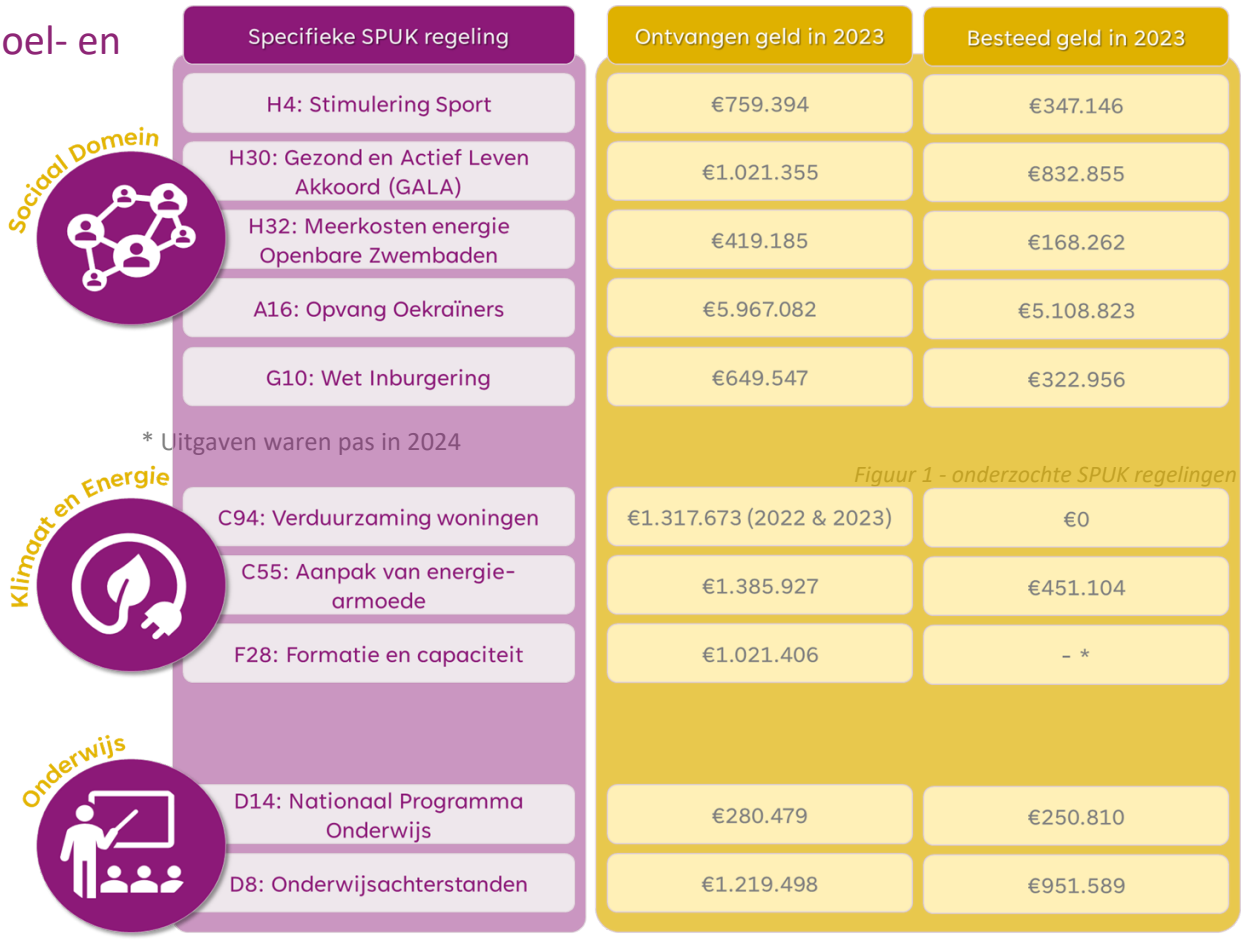
In september 2024 heeft de Rekenkamer een brief uitgebracht met daarin de resultaten van het onderzoek naar de besteding en verantwoording van de ontvangen Rijks-coronagelden. In deze brief zijn ook aandachtspunten benoemd voor de nabije toekomst. De gemeenteraad heeft deze punten volledig overgenomen.

Het is belangrijk dat de gemeenteraad de voortgang goed kan volgen wanneer het Rijk grote bedragen beschikbaar stelt of aankondigt voor specifieke doelen of doelgroepen. Voorbeelden hiervan zijn energiesubsidies, huisvesting van Oekraïense vluchtelingen en de opvang van asielzoekers. Deze zogeheten SPUK (Specifieke Uitkeringen) zijn bedoeld om, eventueel onder voorwaarden, bij de juiste doelgroepen terecht te komen.

De belangrijkste aandachtspunten uit het coronageldenonderzoek zijn dat de gemeenteraad tijdig over de juiste informatie moet beschikken, en dat de interne processen in de organisatie zó zijn ingericht dat de besteding van deze middelen goed beheerst en verantwoord kan worden. De gemeenteraad heeft deze aanbevelingen overgenomen en geeft in zijn bestuurlijke reactie aan deze in te willen bedden in de reguliere financiële processen.

Als vervolg op dit onderzoek wil de Rekenkamer een helder overzicht geven van de status van SPUK. Hieronder vindt u een overzicht.

Doel- en

Figuur 1 - onderzochte SPUK regelingen

vraagstelling

Het onderzoek is gericht op:

- Het in kaart brengen van de behandeling en verwerking van ontvangen specifieke uitkeringen van het rijk (SPUK).

Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag is:

- Worden de specifieke uitkeringen (SPUK) van het rijk doeltreffend en rechtmatig behandeld en verwerkt?

De volgende subvragen worden hierbij gehanteerd:

- Beschikt de gemeente over een adequate procedure voor toekenning, uitkering en verantwoording met betrekking tot specifieke uitkeringen (SPUK)?
- Wordt met de gevolgde werkwijze rechtmatigheid en doeltreffendheid gewaarborgd?
- Wordt de gemeenteraad volgens deze procedure voldoende geïnformeerd?
- Wordt de procedure gehanteerd door de gehele organisatie?

Onderzoekskader

Onderaan wordt het kader van dit onderzoek geschetst. In deze sectie wordt als eerst toegelicht hoe een overheidsinstantie financiële middelen kan ontvangen welke afkomstig zijn van andere overheidsinstanties. Daarna schetsen wij het proces specifiek voor SPUK en introduceren we om welke SPUK het specifiek gaat.

Ontvangen gelden

Er zijn verschillende manieren waarop een gemeente geld kan krijgen van een andere overheid. Meestal komt dit geld van de rijksoverheid, zodat de gemeente bepaalde maatschappelijke taken kan uitvoeren. In het algemeen ontvangt een gemeente drie soorten uitkeringen van het Rijk:

- *Algemene uitkering uit het Gemeentefonds*: dit geld mag de gemeente vrij besteden en er hoeft geen verantwoording over afgelegd te worden.
- *Integratie- en decentralisatie-uitkeringen via het Gemeentefonds*: dit geld is ook vrij te besteden, maar moet wel gebruikt worden voor een bepaald doel; verantwoording is meestal niet verplicht.
- *Specifieke uitkeringen (SPUK) via de begrotingen van ministeries*: dit geld is bedoeld voor een duidelijk omschreven doel en mag alleen daarvoor gebruikt worden, zoals vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB).

SPUK

Een specifieke uitkering is een vorm van financiering waarbij geld wordt gegeven voor een duidelijk omschreven doel. De gemeente kan dit geld aanvragen om beleid uit te voeren dat hierbij past. Het geld komt van de Europese Unie (EU), het Rijk of de provincie, soms via een organisatie die verantwoordelijk is voor het verdelen en controleren van het geld.

Er zijn twee belangrijke kenmerken van een specifieke uitkering:

- *Het geld is geoormerkt*: Dat betekent dat het alleen mag worden gebruikt voor het doel waarvoor het bedoeld is. Wordt het niet juist besteed, dan moet het meestal terugbetaald worden.
- *Er is een verantwoordingsplicht:* De gemeente moet kunnen aantonen dat het geld op de juiste manier is besteed. Hiervoor wordt een verantwoordingsdossier opgesteld, dat meestal gecontroleerd moet worden door een accountant. De manier van controle verschilt per verstrekker: het Rijk gebruikt vaak de SISA-bijlage bij de jaarrekening, terwijl bij grotere subsidies van provincies of de EU een aparte controle nodig is.

Procesbeschrijving SPUK

Voor het gebruik van SPUK heeft de rijksoverheid duidelijke en gedetailleerde regels opgesteld. In de “Procesbeschrijving specifieke uitkering” staat stap voor stap uitgelegd hoe een gemeente van aanvraag tot verantwoording moet handelen. Dit document bestaat uit drie delen:

- *Een samenvatting* met een overzicht van de 10 processtappen en bijbehorende handelingen (zoals een checklist). Deze is bijgevoegd in Bijlage 1.
- *Een uitgebreide beschrijving* van die stappen, inclusief wat er per stap gedaan moet worden.
- *Een toelichting per stap*, waarin extra uitleg gegeven wordt over onderwerpen die belangrijk zijn tijdens het proces.

In de beschrijving staat ook op welke momenten het college of de gemeenteraad een besluit moet nemen of geïnformeerd moet worden.

Methode

Hieronder wordt uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd en welke bronnen daarbij zijn gebruikt.

Aanpak in het algemeen

Op basis van de beschikbare middelen van verschillende ministeries, en het geld dat in 2023 is ontvangen en uitgegeven, is gekeken naar hoe de procedures voor registratie, uitvoering, besluitvorming en verantwoording verlopen. Binnen de organisatie zijn verkennende gesprekken gevoerd. Die gesprekken hebben geholpen om duidelijk te maken welke regelingen onderzocht worden in de QuickScan.

Daarna is er met medewerkers die bij deze regelingen betrokken zijn, verder gesproken over de manier van werken. Ook is relevante documentatie opgevraagd en bekeken. Bij elke regeling is onderzocht of de juiste doelgroep ook echt is bereikt. Daarnaast is specifiek gekeken naar hoe de gemeenteraad hierover is geïnformeerd. De beoordeling van de procedures richtte zich op drie dingen: of ze effectief zijn (doeltreffendheid), of ze efficiënt zijn (doelmatigheid), en of ze volgens de regels verlopen (rechtmatigheid). De regels van de ministeries, en de voorwaarden voor het besteden en verantwoorden van SPUK-gelden, vormden hierbij het uitgangspunt.

De procedures die de gemeente heeft opgesteld, zijn ook bekeken. Daarbij is vooral gelet op welke informatie de gemeenteraad nodig heeft en hoe die informatie met de gemeenteraad is gedeeld. Hiervoor zijn documenten uit de planning- en control cyclus en stukken voor de

gemeenteraad gebruikt. De programmamanager Migratie heeft samen met een klein ondersteunend team als doel alle taken en werkzaamheden rond migratie goed te organiseren, met duidelijke processen, controle en verantwoording binnen de teams van de organisatie.

Resultaten

Hieronder wordt uitgelegd welke uitkomsten het onderzoek heeft opgeleverd. Eerst wordt een procesbeschrijving gegeven voor SPUK regelingen bij de Gemeente Maashorst. Daarna volgt een kort overzicht van de gebruikte bronnen. Tot slot worden resultaten voor de gekozen SPUK regelingen verder toegelicht.

Procesbeschrijving SPUK Gemeente Maashorst

De Gemeente Maashorst heeft, aansluitend op de landelijke procesbeschrijvingen, ook een eigen procedure opgesteld voor het omgaan met SPUK-gelden. Deze procedure is beoordeeld op twee belangrijke punten: of deze volgens de regels verloopt (rechtmatigheid) en of deze efficiënt is (doelmatigheid). Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de gemeenteraad zijn rol goed moet kunnen vervullen: het stellen van kaders en het controleren van de uitvoering.

Wat betreft de kaderstelling betekent dit dat de gemeenteraad het budgetrecht heeft. Dit houdt in dat de gemeenteraad moet worden betrokken bij nieuwe aanvragen voor specifieke uitkeringen. In de procedure is daarom opgenomen dat de gemeenteraad expliciet of impliciet een besluit neemt over deze aanvragen. Hierdoor kan de gemeenteraad bepalen hoe het extra geld wordt verwerkt in de begroting. Om de controlerende taak van de gemeenteraad mogelijk te maken, is in de procedure vastgelegd dat de gemeenteraad tijdens de uitvoering én bij de afronding van de regelingen wordt geïnformeerd. Dit geldt vooral bij belangrijke afwijkingen van de oorspronkelijke plannen.

De bedoeling van de beoordelingsmogelijkheid van de gemeenteraad is dat het volgen van de procedures zorgt voor een rechtmatige en doelmatige uitvoering van de regelingen. Ook wordt de gemeenteraad hiermee voldoende geïnformeerd. Bij de verdere analyse van de verschillende SPUK-regelingen in dit rapport wordt per regeling beoordeeld of de hierboven beschreven procedure in de praktijk ook echt gevolgd is.

Bronnen

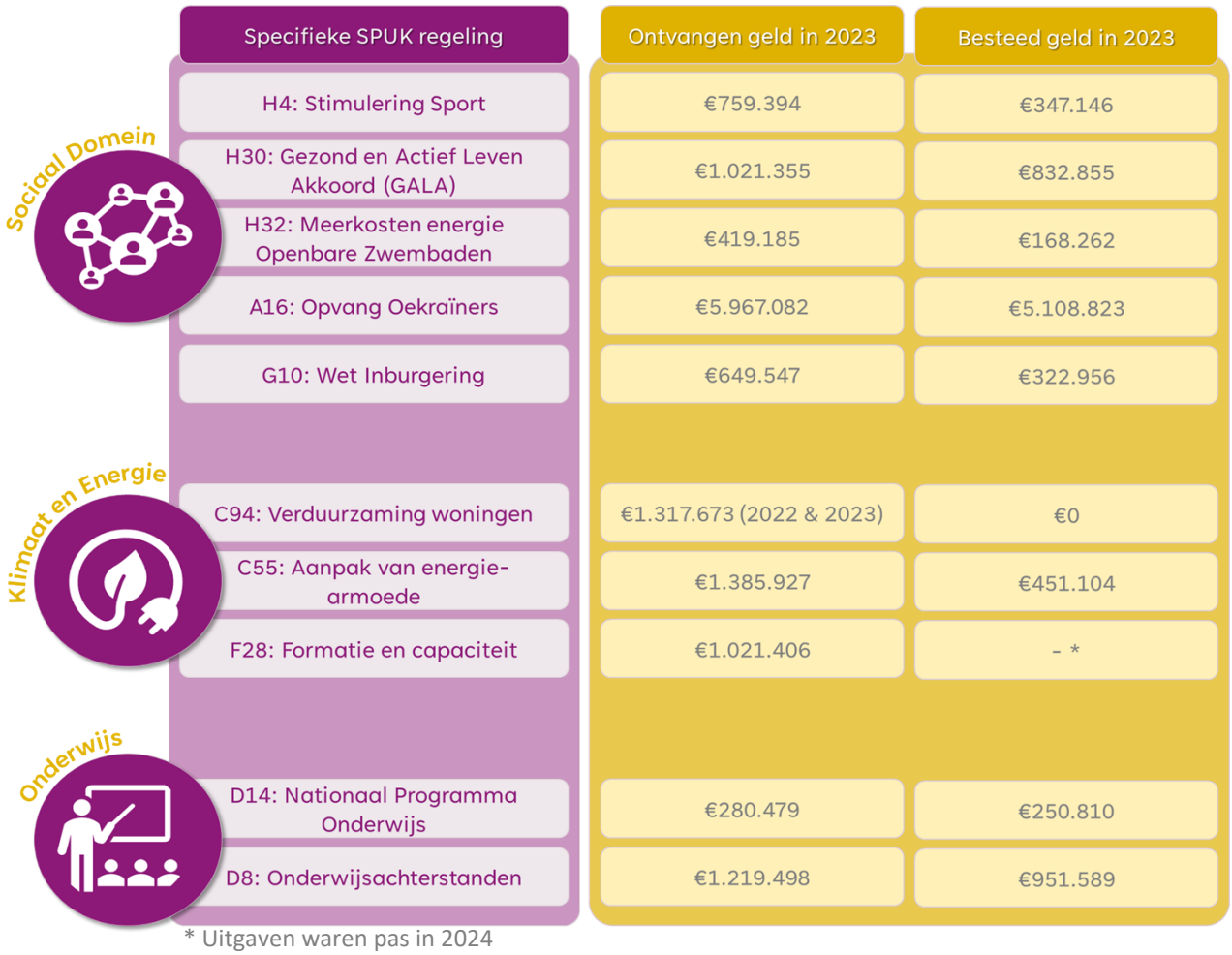
Voor dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met de medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de regelingen. Daarbij was vaak ook een financieel adviseur betrokken. In sommige gevallen zijn er meerdere gesprekken gevoerd of zijn er vervolgvragen gesteld. Tijdens deze gesprekken is ook gevraagd om documenten die de besproken informatie ondersteunen. Soms leidden deze documenten tot extra contactmomenten. Alle mondelinge en schriftelijke informatie is geanalyseerd en verwerkt in dit rapport.

De resultaten worden per beleidsthema en per SPUK-regeling besproken. Een belangrijke bron van informatie was de reeks documenten uit de planning-en-control cyclus, zoals de begroting, voortgangsrapportages en jaarverslagen. Daarbij is vooral gekeken naar de financiële gegevens in de verplichte *Single Information Single Audit* overzichten (SiSa) in de jaarrekening. Opvallend is dat SPUK in deze documenten vaak weinig expliciet genoemd worden. Ze komen zelden terug in toelichtingen, analyses of beschrijvingen.

Onderzochte SPUK regelingen

In 2023 heeft het Rijk via 9 ministeries in totaal € 29.860.539 overgemaakt aan de gemeente voor 20 verschillende thema's. Op basis van het vooronderzoek is besloten om een aantal van de regelingen die onder deze thema's vallen uitgebreider te onderzoeken. Hieronder vindt u een overzicht van de gekozen SPUK regelingen. Deze regelingen zijn willekeurig gekozen maar wel verspreid over verschillende domeinen. Dit is gedaan om een breed beeld te geven van de doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitvoering van SPUK regelingen in de Gemeente Maashorst. Een uitgebreid financieel overzicht van alle SPUK regelingen is beschikbaar in Bijlage 2.

Voor één thema, Klimaat en Energie, geldt dat er nog geen strakke procedurele inhoudelijke regels vanuit het Rijk zijn en de gemeente op dit moment zelf de structuur en inhoud invult. Voor de inzet van Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) middelen geldt dat dit loopt via de gemeente Den Bosch, met deze reden is deze regeling niet meegenomen in dit rapport.

Figuur 2 - Onderzochte SPUK regelingen

Resultaten per SPUK regeling

Hieronder worden de onderzochte SPUK regelingen verder uitgelegd. We geven kort aan wat een regeling inhoudt, wat het financiële beeld is die bij de regeling hoort en welke prestaties er zijn geleverd.

H4: Stimulering Sport

Regeling en doelstelling

Deze uitkering is bedoeld om lokale sport initiatieven te stimuleren en te ondersteunen. In 2023 en 2024 zijn er tal van activiteiten ondersteund. Conform de voorgeschreven procedures zijn daarvoor de aanvragen ingediend die vervolgens zijn beoordeeld en toegekend.

Financieel beeld

2023 laat een ontvangen bijdrage zien van € 759.394 waarbij een berekende subsidie van € 347.146 was opgesteld. De resterende middelen dienen aan het Rijk te worden terugbetaald. De doelen en doelgroepen die in 2023 hebben geleid tot de besteding van € 347.146 zijn opgenomen in de bijlage. Dit omvat verschillende bijdragen ten behoeve van sport en sportaccommodaties.

Prestaties

De bij het financieel beeld genoemde onderdelen kunnen worden beschouwd als prestaties. Deze regeling is in 2023 beëindigd.

Financieel jaar	Start saldo	Ontvangen	Besteding	Terug te betalen	Eind saldo
2023	-	€759.394	€347.146	€412.248	€0
2024	-	-	-	-	-

Figuur 3 - Financieel overzicht H4

H30: Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Regeling en doelstelling

GALA staat voor het landelijk Gezond en Actief Leven Akkoord en is bedoeld om lokaal middels uitkering van gelden een versterking voor sport en bewegen mogelijk te maken en zo een gezonde generatie in 2040 te bereiken. GALA is bedoeld om verandering op gang te brengen. De beoordeling van wat wel en wat niet in aanmerking komt, ligt vooral in het aanvraagstadium. De bestedingen betreffen diverse thema's (o.a. valpreventie, versterken sociale basis etc.).

Financieel beeld

In 2023 is in totaal € 1.021.355 ontvangen, waarvan € 833.640 is besteed in 2023 en € 159.803 is doorgeschoven naar 2024. De verschillende bestedingen in 2023, opgenomen in de bijlage, ten bedrage van € 1.021.355, laten het karakter en diversiteit van deze SPUK regeling zien. Voor de komende jaren worden volgens het collegevoorstel de volgende baten verwacht; in 2024 € 1.010.764, in 2025, in 2026 € 801.699.

Prestaties

De bij het financieel beeld genoemde onderdelen kunnen worden beschouwd als prestaties.

Financieel jaar	Start saldo	Ontvangen	Besteding	Terug te betalen	Eind saldo
2023	-	€1.021.355	€832.855	€28.699	€159.801
2024	€159.801	-	-	-	-

Figuur 4 - Financieel overzicht H30

H32: Meerkosten energie Openbare Zwembaden (MEOZ)

Regeling en doelstelling

De specifieke uitkering meerkosten energie openbare zwembaden (MEOZ) is een regeling die gedeeltelijke compensatie voor de meerkosten van energie die openbare zwembaden in 2022 en 2023 hebben gemaakt door de gestegen energieprijzen.

Financieel beeld

Voor Meerkosten energie Openbare Zwembaden is in 2023 een aanvraag ingediend voor € 419.185, waarvan in 2023 € 168.262 is besteed.

Prestaties

De middelen zijn toegekend aan het openbare zwembad Ezzy ter compensatie van de hoge energiekosten.

Figuur 5 - Financieel overzicht H32

A16: Opvang Oekraïners

Regeling en doelstelling

In de Uitgangspuntennotitie Migratie 2024 (mei 2024) staat welke opvangtaak de gemeente voorlopig heeft. Door de oorlog in Oekraïne en de invoering van de Spreidingswet begin 2024, moet de gemeente opvangplekken regelen voor vluchtelingen. Het gaat om de volgende aantallen: 341 bedden voor vluchtelingen, waarvan 29 bestemd zijn voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen en 393 bedden voor vluchtelingen uit Oekraïne. Als de gemeente in een bepaald jaar minder bedden aanbiedt dan is afgesproken en aangevraagd, wordt de daadwerkelijke betaling door het Rijk gebaseerd op het gerealiseerde aantal. In 2023 kon het aantal van aangeboden 393 bedden nog niet worden gerealiseerd. In feite ontvangt de gemeente een bijdrage per beschikbaar bed.

Financieel beeld

Uit bronnen blijkt dat de gemeente over 2023 voor bijna €1,3 miljoen meer aan plaatsen heeft aangevraagd. Dit komt doordat de afgesproken opvangcapaciteit in 2023 niet volledig is gehaald. Het verschil tussen het bedrag dat is uitgegeven en de daadwerkelijke prestaties komt door uitvoeringskosten en uitgekeerde vergoedingen binnen de regeling POO (Particuliere Opvang Oekraïners).

Prestaties

Voor 2024 is er nog geen informatie beschikbaar. Voor 2023 geldt ten aanzien van Oekraïneopvang dat er 150 ontheemde Oekraïners zijn opgevangen in gemeentelijke opvang

en daarnaast verbleven ontheemden ook in particuliere opvang. Hieronder zie je de aantallen die wél zijn gehaald:

Locatie	Aantal bedden	Dagen	Bedrag per dag	Totaalbedrag
Nieuwe Markt	37	365	€ 83	€ 1.120.915
Leeuwerikseweg	128	365	€ 83	€ 3.877.760
Pastoor v Winkelstraat	22	365	€ 83	€ 666.490
Totaal	187 bedden			€ 5.665.165

Tabel 1 - Gerealiseerde bedden per opvanglocatie in 2023

Figuur 6 - Financieel overzicht A16

G10: Wet Inburgering

Regeling en doelstelling

Volgens de Wet Inburgering moet elke gemeente zorgen voor een volledig en goed aanbod voor mensen die moeten inburgeren. De gemeente dient naast drie taalleerroutes, voorziening en faciliteiten aan te bieden, waarmee inburgeraars zich kunnen voorbereiden op deelname aan de Nederlandse samenleving. Zo is er ook een Module Arbeidsmarkt Participatie en een Participatieverklaringstraject

Het Rijk stelt hiervoor geld beschikbaar. De middelen voor inburgering worden via een SPUK-regeling aan gemeenten toegekend. Hoeveel geld een gemeente krijgt, hangt af van het aantal inburgeraars. Omdat dit aantal vooraf wordt ingeschat, kan er achteraf geld worden teruggevraagd of juist extra worden toegekend. De gemeente ontvangt het bedrag gespreid over een periode van drie jaar per inburgeraar.

Financieel beeld

De bronnen laat zien dat de gemeente over 2023 een bedrag van €182.000 moet terugbetalen. Daarnaast is er nog €558.000 over, dat in de komende jaren besteed mag worden.

Prestaties

Tot en met het vierde kwartaal van 2024 zijn er 186 taalroutes gegeven, 129 aanmeldingen voor de Module Arbeidsmarkt Participatie, 143 aanmeldingen voor het Participatieverklaringstraject. Daarnaast hebben zich 52 personen gemeld voor Participatie-uren.

Figuur 7 - Financieel overzicht G10

C94: Verduurzaming woningen

Regeling en doelstelling

De uitkering voor Verduurzaming woningen, ook wel Lokale Aanpak Isolatie (LAI), is bedoeld om gemeenten meerjarig regie te geven bij het isoleren van goedkopere slecht geïsoleerde woningen, een lokaal isolatieprogramma op te zetten en zo haar inwoners te helpen met woningisolatie. Het Rijk stelde hiervoor in 2023 een eerste tranche open. Een tweede en derde tranche volg(d)en in 2024 en 2025. Binnen randvoorwaarden is er voor gemeenten vrijheid om zelf te bepalen of het geld wordt ingezet op bijvoorbeeld ondersteuning en advies aan inwoners of concrete maatregelen voor de slecht-geïsoleerde koopwoningen. De maatregelen waarvoor de regeling is aangevraagd moeten uiterlijk op 31 december 2028 zijn uitgevoerd, met een verlengingsmogelijkheid van twee maal één jaar.

Hoewel de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering, blijft de medewerking van bewoners belangrijk – vooral vanwege de hoge kosten die isolatie met zich meebrengt. Daarnaast is het SoortenManagementPlan (SMP) in ontwikkeling. Dit is zowel voor gemeenten als Provincie (als bevoegd gezag) een nieuwe vergunningsvorm. Dit plan moet zorgen voor natuurvriendelijke isolatie met oog voor beschermde diersoorten. Het plan wordt naar verwachting in 2026 goedgekeurd door de provincie. Dit kan zorgen voor vertraging in de opgave. Ook de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet speelt een rol. Dit maakt de overstap naar gasloze woningen lastig. De gemeente heeft hier weinig invloed op en dit kan de uitvoering vertragen.

Financieel beeld

Volgens de gegevens heeft Maashorst in 2023 ruim €1,3 miljoen ontvangen, en in 2024 ruim €2 miljoen. Tot nu toe is er volgens de financiële overzichten nog geen geld uitgegeven. Ook in 2025 komt er geld vanuit het Rijk beschikbaar

Prestaties

Er zijn in 2023 nog geen prestaties gemeld. Voor 2024 is nog geen informatie beschikbaar over de prestaties. Een verklaring voor het uitblijven van uitgaven is dat Maashorst deel neemt aan een regionaal isolatieprogramma (Meerjarige Collectieve Ontzorginsaanpak), die naar verwachting in het najaar in uitvoering zal komen, mits uit Europese aanbesteding een uitvoerende partij wordt gevonden.

Figuur 8 - Financieel overzicht C94

C55 Aanpak van energiearmoede

Regeling en doelstelling

De regeling Aanpak energiearmoede is bedoeld om de energiekosten van huishoudens met risico op energiearmoede te verlagen. De gemeente pioniert in het uitvoeren van dit beleid. Er zijn meerdere mogelijke initiatieven, namelijk de directe energiekosten van huishoudens verlagen of de isolatie van woningen versnellen. Hiervoor is een speciale toolkit ontwikkeld om huishoudens effectief te ondersteunen.

Financieel beeld

Volgens de beschikbare gegevens zijn in 2023 gelden ontvangen vanuit de rijksoverheid. In 2024 is geen geld ontvangen. Het is onduidelijk of het geld dat in 2023 is ontvangen, als nieuwe gelden telt. Op de website van het ministerie staat dat het geld tot 31 december 2027 mag worden uitgegeven. De laatste betaling was in juli 2022.

Prestaties

In 2023 zijn de prestaties die hieronder in de tabellen staan weergeven uitgevoerd. De prestaties bestaan uit maatregelen en adviezen. Deze maatregelen en adviezen dragen bij tot energiebesparing van burgers. Voor 2024 zijn hier nog geen gegevens van.

Soort maatregel	*Aantal maatregelen*
Maatregelen voor huurwoningen	876
Maatregelen voor koopwoningen	710
Kleine gas besparende maatregelen	1586
Kleine elektra besparende maatregelen	1930

Tabel 2 - Energiebesparende maatregelen

Soort advies	*Aantal adviezen*
Advies aan huishoudingen aan huis	1750
Advies met directe besparing	1750

Tabel 3 - Energiebesparende adviezen

Figuur 9 - Financieel overzicht C55

F28 Formatie en capaciteit

Regeling en doelstelling

Deze regeling is bedoeld om gemeenten te ondersteunen bij het uitvoeren van het klimaat- en energiebeleid in vijf sectoren. Gemeenten mogen het geld gebruiken voor personeel (intern of ingehuurd), waarbij 10% aan overige kosten mag worden besteed. De uitkering kan maximaal 2 jaar worden meegenomen. De regeling heeft een tijdelijk karakter, de laatste uitkering vindt in 2025 plaats. Ondanks dat in 2023 is aangegeven dat het in 2023 uitgekeerde bedrag tot 2027 in begrotingen mag worden opgenomen als structurele baat, is er momenteel nog geen opvolger van deze regeling bekend.

Financieel beeld

In 2023 heeft Maashorst ruim €1 miljoen ontvangen en in 2024 ruim €1,2 miljoen. De SISA-verantwoording van 2023 vermeldt geen bestedingen. De SISA-verantwoording van 2024 is nog niet beschikbaar, wel is duidelijk dat er €1.254.650,81 is besteed.

Prestaties

Het doel is om tussen 2023 en 2026 te groeien naar een formatie van 26,2 fte. De verdeling is: 15,7 fte intern personeel (60%) en 10,5 fte inhuur (40%). Er is een tekort aan mensen met de juiste kennis en ervaring. Daardoor lopen plannen mogelijk vertraging op. Dit probleem speelt in veel gemeenten. Samenwerking tussen gemeenten wordt onderzocht, zodat zij niet met elkaar hoeven te concurreren om personeel.

Figuur 10 - Financieel overzicht F28

D14 Nationaal Programma Onderwijs

Regeling en doelstelling

Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is een initiatief van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het doel van dit programma is om de leer- en ontwikkelachterstanden, die zijn ontstaan door de coronamaatregelen, in te halen. Een deel van het programma wordt uitgevoerd via het Nederlands Instituut voor Onderzoek (NRO), vooral op het gebied van onderzoek en kennisdeling. Gemeenten krijgen vanuit het NPO budget voor hun rol in de voorschoolse educatie, het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs tot het schooljaar 2024-2025. Er zijn ook middelen beschikbaar voor de aanpak van jeugdwerkloosheid.

Financieel beeld

In de gegevens blijkt dat er eind 2023 nog meer dan €515.000 te besteden is. De cijfers voor 2024 zijn nog niet beschikbaar. In 2023 was de besteding ongeveer gelijk aan de ontvangen bedragen.

Prestaties

De gemeente heeft een subsidieregeling opgezet, omdat de besteding van de ontvangen middelen, via aanvragen van scholen, achterbleef. De reden van het opstellen van een subsidieregeling was om de financiële middelen te kunnen aanwenden. Er wordt ook regelmatig overleg gehouden tussen schoolbesturen, bestuur van kinderopvang, jongerenwerkers en de bibliotheek om ervoor te zorgen dat de middelen goed worden besteed. Op uitvoerend niveau is dit overleg gekoppeld aan het project “Maashorst, handen in één”.

Figuur 11 - Financieel overzicht D14

D8 Onderwijsachterstanden

Regeling en doelstelling

De gemeente ontvangt GOAB-middelen (onderwijsachterstandenbeleid) om onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal te bestrijden en te voorkomen. Deze middelen worden al jaren structureel verstrekt. Het Rijk bepaalt de verdeling van de middelen naar gemeenten op basis van verschillende factoren, zoals het risico op onderwijsachterstanden.

Financieel beeld

Eind 2023 heeft Maashorst nog €678.000 te besteden van de ontvangen middelen uit 2023 en voorgaande jaren. In 2023 heeft Maashorst meer dan €1,2 miljoen ontvangen en bijna €1 miljoen besteed aan het verminderen van onderwijsachterstanden.

Prestaties

Er is in 2023 ondersteuning geboden waar nodig om achterstanden in onderwijs weg te werken. Dit gebeurt door passend aanbod te verzorgen in het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs (SVPO). Ook is ingezet op het gebied van voor- en vroegschoolse educatie om jonge kinderen, om deze zo goed mogelijk voor te bereiden op de basisschool. Daarnaast is met partners gewerkt aan het onderwijsachterstandenbeleid dat in december 2023 ook is vastgesteld door de gemeenteraad.

Figuur 12 - Financieel overzicht D8

Conclusie en Aanbevelingen

Tot slot worden in dit hoofdstuk de onderzoeksvragen beantwoord en aanbevelingen gedaan voor zowel de gemeenteraad als de ambtelijke organisatie. Eerst wordt het doel nogmaals kort aangehaald. Daarna wordt de hoofdvraag en de deelvragen kort beantwoord. Tot slot worden de aanbevelingen verder toegelicht.

Conclusies

De Rekenkamer heeft zich gericht op het in kaart brengen van de behandeling en verwerking van de ontvangen specifieke uitkeringen van het Rijk (SPUK). Dit is gedaan door beschikbare financiële documentatie te bestuderen en gesprekken te voeren met betrokken medewerkers. Voor het jaar 2023 zijn de financiële gegevens over het algemeen duidelijk, maar de geleverde prestaties zijn niet altijd inzichtelijk. In sommige gevallen is het mogelijk om dit concreet te achterhalen, bijvoorbeeld via aantallen geleverde producten, of doordat de uitvoering is uitbesteed aan een externe partij. In algemene zin is het doel van de regeling

vaak duidelijk. Voor 2024 zijn er nog geen financiële gegevens presentabel, met uitzondering van de SPUK-gelden op het gebied van klimaat (C94, C55, F28). Enkele regelingen, zoals de Stimulering Sport (H4), zijn eind 2023 beëindigd, wat verklaart waarom hierover geen gegevens zijn opgenomen. Wat betreft de prestaties zijn alleen de regelingen 'Klimaataanpak energiearmoede' (C55) en 'Formatie en capaciteit' (F28) voorzien van concrete prestatiegegevens.

Worden de specifieke uitkeringen (SPUK) van het Rijk doeltreffend en rechtmatig behandeld en verwerkt?

Als hoofdvraag is onderzocht in hoeverre de specifieke uitkeringen van het Rijk doeltreffend en rechtmatig worden behandeld en verwerkt.

- *Doeltreffendheid:* De Rekenkamer concludeert dat de uitvoering over het algemeen doeltreffend is binnen de mogelijkheden van de organisatie. De voortgang bij enkele regelingen wordt beperkt door personeelstekorten en onzekerheden rond rijksregelgeving, zoals de spreidingswet.
- *Rechtmatigheid:* Op het gebied van interne rechtmatigheid is dit niet in alle gevallen goed vast te stellen. Soms is hierover duidelijk en eenduidig gecommuniceerd aan de gemeenteraad, waarbij expliciet werd vermeld dat het om SPUK-gelden ging. In bijna alle gevallen is wel gecommuniceerd over de inhoud van de regeling, maar werd de term SPUK niet expliciet gebruikt. Hierdoor is onduidelijk of de gemeenteraad deze informatie als zodanig heeft herkend. Vaak wordt verwezen naar de P&C-documentatie, waarin alle financiële gegevens worden opgenomen. De Rekenkamer stelt vast dat deze gegevens daar inderdaad te vinden zijn (mits gepubliceerd), maar vanwege de omvang en complexiteit is het lastig om hieruit specifieke SPUK-regelingen te achterhalen.

Beschikt de gemeente over een adequate procedure voor toekenning, uitkering en verantwoording met betrekking tot specifieke uitkeringen (SPUK)?

De procedure blijkt in de praktijk effectief in het toekennen, uitkeren en verantwoorden, maar is niet universeel of gestandaardiseerd voor alle regelingen. Het proces verschilt per regeling, wat deels verklaarbaar is door verschillen in karakter en looptijd. De Rekenkamer is echter van mening dat een uniforme rapportagemethode richting de gemeenteraad de sturingsmogelijkheden van de raad zou vergroten.

Wordt met de gevolgde werkwijze rechtmatigheid en doeltreffendheid gewaarborgd?

Wat betreft interne rechtmatigheid is deze binnen de mogelijkheden van de gemeente gewaarborgd. Externe rechtmatigheid is eveneens gewaarborgd voor de onderzochte regelingen. De middelen worden besteed aan de doelen waarvoor zij zijn verkregen, en de accountant ziet hierop toe via de SiSa-overzichten in de jaarrekening. De werkwijze is doeltreffend voor de reeds bestede middelen, maar aandacht is aan te bevelen voor de resterende budgetten. In enkele gevallen moeten deze middelen worden teruggestort aan het Rijk, maar niet bij alle regelingen is dit het geval. Waarom deze overschotten ontstaan en wat er met resterende gelden gebeurt, is tijdens dit onderzoek niet duidelijk geworden. Ook is onduidelijk of dit als een risico wordt onderkend en of hier actief op wordt gestuurd.

Wordt de gemeenteraad volgens deze procedure voldoende geïnformeerd?
Het is voor de Rekenkamer onduidelijk in hoeverre raadsleden volledig op de hoogte zijn van de toekenning, besteding en verantwoording van de SPUK gelden. Hoewel financiële informatie beschikbaar is in de jaarrekening (zoals de SiSa-overzichten), is de vraag in hoeverre deze informatie begrijpelijk en bruikbaar is voor raadsleden. De Rekenkamer stelt vast dat de informatie niet altijd eenduidig is geformuleerd, terwijl de gemeente zelf B2-taalniveau hanteert als standaard voor gemeentelijke communicatie. Bovendien varieert de mate van toelichting en context per regeling binnen de SiSa-overzichten.

Wordt de procedure gehanteerd door de gehele organisatie?
De Rekenkamer stelt vast dat wanneer de procedure voor toekenning, uitkering en verantwoording met betrekking tot specifieke uitkeringen expliciet wordt gevolgd, deze goed navolgbaar is. Risico's die samenhangen met SPUK-regelingen zijn niet altijd voldoende zichtbaar in de P&C-documentatie. Aangezien SPUK-regelingen circa 15% van de totale jaarbegroting van de gemeente Maashorst vertegenwoordigen, acht de Rekenkamer het van belang dat de gemeenteraad eenduidig geïnformeerd wordt over de status van deze regelingen. Ook moet er inzicht zijn in hoe de middelen worden besteed. Dit draagt bij aan het waarborgen van een besteding in lijn met het beleid van de gemeenteraad.

Aanbevelingen voor de gemeenteraad

Hieronder formuleren wij een aantal concrete en praktische aanbevelingen voor de gemeenteraad.

- *Vraag om structurele, eenduidige rapportages over SPUK-regelingen:* De gemeenteraad zou het college moeten verzoeken om bij alle SPUK-regelingen een uniforme rapportagestructuur aan te houden, inclusief:
  - Doel van de regeling
  - Financiële stand van zaken
  - Bereikte resultaten/prestaties
  - Eventuele risico's en restbudgetten
- *Stel eisen aan begrijpelijkheid van communicatie (B2-taalniveau):* Vraag expliciet dat rapportages en toelichtingen rondom SPUK-regelingen opgesteld worden in helder, begrijpelijk taalgebruik, conform het vastgestelde B2-taalniveau.
- *Toezicht houden op restbudgetten en terug stortingen:* Laat het college periodiek rapporteren over niet-bestede SPUK-gelden en de oorzaken daarvan. Vraag hoe met deze middelen wordt omgegaan en of er sprake is van structurele onderuitputting.
- *Vraag om expliciete duiding van SPUK in P&C-documenten*: Verzoek dat in alle relevante P&C-documenten (zoals begroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages) SPUK-gelden afzonderlijk worden benoemd en toegelicht.

Aanbevelingen voor de gemeentelijke organisatie

Hieronder formuleren wij een aantal concrete en praktische aanbevelingen voor de ambtelijke organisatie.

- *Ontwikkel en implementeer een standaard werkwijze voor SPUK-regelingen:* Stel een generiek proces op voor de toekenning, verwerking en verantwoording van SPUK-gelden, inclusief:

  - Interne rolverdeling
  - Communicatieafspraken
  - Format voor rapportages

- *Zorg voor herkenbare en consistente SPUK-communicatie aan de gemeenteraad:* Benoem in alle communicatie aan de gemeenteraad expliciet dat het een SPUK-regeling betreft. Vermijd vakjargon en gebruik eenduidige formats zodat regelingen herkenbaar en vergelijkbaar zijn.
- *Maak risico's inzichtelijk in de P&C-documentatie:* Integreer expliciete risicoanalyses rond SPUK-uitvoering in de P&C-cyclus. Besteed daarbij aandacht aan:
  - Personeelstekorten
  - Onzekerheden in rijksregelgeving
  - Dreigende onderuitputting of terugbetalingen
- *Monitor prestaties naast financiële gegevens:* Leg niet alleen de financiële besteding vast, maar ook de bijbehorende prestaties (outputs/resultaten). Dit bevordert inzicht in de doeltreffendheid van regelingen.
- *Zorg voor interne kennisdeling en coördinatie:* Stel één centraal aanspreekpunt of SPUK-coördinator aan binnen de organisatie die toezicht houdt op afstemming, dossiervorming en uniforme uitvoering over afdelingen heen.

Referenties

Hieronder vind u de referenties die gebruikt voor deze rapportage. We onderscheiden hierin diverse bronnen op soort.

- **Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid**
  Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022, 1 april). *Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid - BWBR0041370*. wetten.nl. https://wetten.overheid.nl/BWBR0041370/2022-04-01

- **Financiering aanpak onderwijsachterstanden**
  Rijksoverheid. (z.d.). *Financiering aanpak onderwijsachterstanden*. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorschoolse-en-vroegschoolse-educatie/financiering-onderwijsachterstanden

- **Wijziging SPUK voor gemeenten**
  Nationaal Programma Onderwijs. (2022, 20 oktober). *Wijziging SPUK voor gemeenten*. https://www.nponderwijs.nl/actueel/nieuws/2022/10/20/wijziging-spuk-voor-gemeenten

- **Nationaal Programma Onderwijs – Gemeenten**
  Nationaal Programma Onderwijs. (z.d.). *Gemeenten*. https://www.nponderwijs.nl/gemeenten

- **Nationaal Programma Onderwijs – Onderzoeksprogramma's**
  Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek. (z.d.). *Nationaal Programma Onderwijs – Onderzoeksprogramma's*. https://www.nro.nl/onderzoeksprogrammas/np-onderwijs#:~:text=Het%20Nationaal%20Programma%20Onderwijs%20is,gebied%20van%20onderzoek%20en%20kennisdeling.

- **Aanpak energiearmoede**
  Volkshuisvesting Nederland. (z.d.). *Aanpak energiearmoede*. https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/aanpak-energiearmoede

- **Memorie van toelichting 2024 – OWB VII**
  Rijksfinanciën. (2024). *Memorie van toelichting 2024 – OWB VII*. https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2024/OWB/VII/onderdeel/2109875

- **Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie**
  Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. (2023, 8 februari). *Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie*. https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/spuk-lokale-aanpak-isolatie

- **Toolkit Lokale Aanpak Isolatie**
  Volkshuisvesting Nederland. (z.d.). *Toolkit Lokale Aanpak Isolatie*. https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/toolkit-programma-verduurzaming-gebouwde-omgeving/alle-toolkits/isolatie-en-ventilatie/toolkit-lokale-aanpak

Bijlages

Bijlage 1: Procesbeschrijving Specifieke uitkering (samenvatting)

VM = verantwoordelijke medewerker(s) van de vak afdeling
FA = financiële adviseur
P&C = de adviseur planning en control
ADM = de adviseur financiële administratie
CON = kwaliteitsmedewerker concern

Check: gaat het hier om een specifieke uitkering?

Stap1: Besluit taakaanvaarding of aanvraag van een (nieuwe) specifieke uitkering

- Bepalen welke vak afdeling verantwoordelijk is (betrokken vakafdelingen)
- Aanwijzen verantwoordelijke medewerker(s) (vakafdeling)
- Collegebesluit voorleggen voor taakaanvaarding of aanvraag, eventueel inclusief vervolgstappen 2, 3 en/of 4 (VM)

- Aanmaken E-suite dossier en verantwoordingsdocument (VM)
- Archiveren van besluitvorming, regeling met bijlagen en correspondentie met verstrekkende overheid en vroege uitvoeringscorrespondentie in E-suite en het verantwoordingsdossier (VM)

Stap 2: Collegebesluit budget aan de gemeenteraad te vragen voor uitvoering regeling

- Collegebesluit om de gemeenteraad te vragen de begroting aan te passen, meestal op te nemen in het aanvraag/aanvaardingsbesluit (1) of uitvoeringsbesluit (4) (VM)

Stap 3: Raadbesluit inzet middelen op hoofdlijnen

- Besluit om de begroting aan te passen voorleggen aan de gemeenteraad bij afwijkingenrapportage of specifiek raadsbesluit (VM)
- Technische begrotingswijziging opstellen en doorzetten naar financiële administratie (FA)
- Na raadbesluit de begrotingswijziging verwerken in de systemen (ADM)

Stap 4: Uitvoeringsbesluit

- Uitvoeringsbesluit voorleggen aan het college (VM)

Stap 5: Uitvoering en eerste inrichting verantwoording opzetten

- Verantwoordingsplanning en detaillering verantwoordingsinformatie opstellen (VM i.s.m. FA)
- Uitzetten van alle uitvoeringsopdrachten intern en extern (VM)

Stap 6: Tussentijdse verantwoording (bij grotere en/of meerjarige uitkeringen)

- Tussentijdse monitoring van planning, uitvoering en benodigde verantwoordingsinformatie (VM)
- Tussentijdse rapportage van resultaat versus planning in het kader de P&C cyclus indien afgesproken of nodig (VM i.s.m. FA)
- Aanleveren van tussentijdse inhoudelijke en/of financiële verantwoording aan verstrekker indien vereist (VM)

Stap 7: Afronding van de (jaarlijkse) uitvoering

- Monitoring van de planning en compleet krijgen van de verantwoordingsinformatie en compleetheid van de financiële boekingen (facturen, beschikkingen) ten behoeve van de jaarlijkse of de eindverantwoording van de regeling (VM)
- Planning controleren en bijwerken voor opstellen van deelwaarnemingen en jaarlijkse of laatste verantwoordingsdossier (VM i.s.m. FA)

Stap 8: Opstelling verantwoordingsdossier en laatste boekingen financiële systeem

- Compleet maken van het verantwoordingsdossier, invullen van het verantwoordingssjabloon of werklijst en bepalen van de rechtmatige totale bestedingen en reservepositie (VM i.s.m. FA)

- Benodigde boekingen maken in het financiële systeem (FA)
- Kwaliteitscontrole op het dossier uitvoeren (CON)
- Aanleveren SISA-bijlage aan P&C (VM en FA)

Stap 9: Accountantscontrole

- Beschikbaar houden voor vragen accountant gedurende controleperiode, of adequate vervanging regelen (VM en FA)
- Procescoördinatie accountantsvragen (P&C)
- Vragen beantwoorden accountant (VM en FA)

Stap 10: Eindverantwoording regeling, uploaden SISA-bijlage en vaststelling

- Uploaden SISA-bijlage (P&C)
- Aparte inhoudelijke eindverantwoording indienen indien vereist (VM)
- Financiële eindverantwoording indienen bij verstrekker samen met goedkeurende accountantsverklaring bij niet-SISA regeling (VM)
- Archiveren vaststellingen specifieke uitkeringen en opdracht geven tot terugbetalingen indien nodig (VM)

Bijlage 2: Financieel overzicht allen onderzochte SPUK regelingen

Programma	Code	Onderwerp	Saldo per 31 dec.2022	Ontvangen 2023	Besteding 2023	Terug te betalen	Saldo per 31 dec.2023	ontvangen 2024	besteding 2024	Saldo per 31 dec.2024
sociaal domein	A16	Opvang ontheemden Oekraine		€ 7.263.602,00	€ 5.967.082,00	€ 1.296.520,00				
sociaal domein	G10	Wet inburgering	€ 413.554,00	€ 649.547,00	€ 322.956,00	€ 182.456,00	€ 557.689,00			
sociaal domein	C55	Aanpak energiearmoede	€ 1.051.790,00	€ 334.137,00	€ 451.104,00		€ 934.823,00	€ -	€ 394.952,16	€ 539.870,84
volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	C94	Verduurzaming woningen		€ 1.317.673,00	€ -		€ 1.317.673,00	€ 2.002.525,00	€ -	€ 3.320.198,00
volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	F28	Klimaat- en energiebeleid		€ 1.021.406,00	€ -		€ 1.021.406,00	€ 1.212.109,24	€ 1.254.650,81	€ 978.864,43
onderwijs	D14	Nationaal Programma Onderwijs	€ 485.818,00	€ 280.479,00	€ 250.810,00		€ 515.487,00			
onderwijs	D8	Onderwijsachterstanden	€ 410.598,00	€ 1.219.498,00	€ 951.589,00		€ 678.507,00			
sport, recreatie, cultuur en natuur	H4	Stimulering sport		€ 759.394,00	€ 347.146,00	€ 412.248,00	€ -			
sociaal domein	H30	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)		€ 1.021.355,00	€ 832.855,00	€ 28.699,00	€ 159.801,00			
sport, recreatie, cultuur en natuur	H32	Meerkosten EnergieZwembaden		€ 419.185,00	€ 170.017,00	€ 249.168,00				